

НОВІТНІ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ ФРАЗЕОЛОГІЇ НА ФІЛОЛОГІЧНИХ ФАКУЛЬТЕТАХ ЗВО

Вільчинська Тетяна Пилипівна

*доктор філологічних наук, професор, Тернопільський національний
педагогічний університет імені Володимира Гнатюка,
tetyana_v@ukr.net*

Оновлення змісту освіти на сучасному етапі її розвитку характеризується приведенням його у відповідність до потреб суспільства, що передбачено концепціями мовної освіти як у середній, так і вищій школах. Водночас пріоритетним завданням залишається формування національно свідомої особистості, носія мови, що повною мірою володіє лінгвістичними знаннями та необхідним рівнем умінь і навичок в усіх видах мовленнєвої діяльності. Важлива роль у формуванні такої особистості належить учителю-філологу. А це означає, що перед ним сьогодні стоїть завдання не просто дати відповідні теоретичні знання з української мови, а й виховати мовну особистість, здатну правильно користуватися всіма мовними засобами. До засобів формування національної свідомості належать і фразеологізми, оскільки вони частина буття народу, літопис його історії і життєвого досвіду. Фразеологія здавна привертала увагу дослідників, зокрема українських, як-от Л. Авксентьева, Н. Бабич, В. Білоноженко, Ю. Прадіда, Л. Скрипник, В. Ужченка та ін., проте кінець ХХ – початок ХХІ ст. характеризується розглядом фразеологізмів в аспекті нових мовознавчих напрямків – комунікативно-функціонального, етнолінгвістичного, лінгвокультурологічного, когнітивно-ономасіологічного тощо (Н. Венжинович, В. Жайворонок, М. Жуйкова, Н. Колесник, Л. Савченко, О. Селіванова та ін.), що й зумовлює інтерес до їхнього вивчення та визначає актуальність запропонованого повідомлення.

Метою розвідки є з'ясувати особливості вивчення фразеологізмів крізь призму нових підходів у лінгвістиці для оптимізації навчального процесу.

Функціонально-комунікативний підхід до вивчення фразеології полягає в тому, що кожна фразеологічна одиниця розглядається з погляду її функціонування в мовленні і має на меті підготовку студентів до розв'язання комунікативних завдань на основі засвоєного фразеологічного матеріалу. Процес оволодіння лексико-фразеологічним багатством української мови при цьому, як зазначає Н. Янчук, спрямований на розуміння закономірностей функціонування фразеологізмів, формування вмінь застосувати їх у процесі спілкування, тобто на набуття комунікативних умінь і навичок [3, с. 14].

Фразеологія – це та сфера мовної діяльності, де, з одного боку, в мовних фактах яскраво відбиваються етнопсихологічні особливості соціуму, а з другого – чітко простежується вплив мови на формування його менталітету. Тому проблему етнолінгвістичного вивчення фразеологічного матеріалу слід розглядати з урахуванням взаємозв'язку понять «мова – культура – етнос». Важливо звернути увагу студентів на розширення термінологічного апарату фразеології, зокрема появу і закріплення терміна «етнофразеологізм» на позначення стійких сполучень слів, що послідовно передають народний менталітет, традиції та вірування народу [3, с. 14].

Інтерес до фразеологізмів із позицій антропоцентризму й когнітивізму активізує зацікавлення проблемою об'єктивації культури народу у фразеології, внаслідок чого аналіз фразеологічних одиниць набуває лінгвокультурологічного характеру. Якщо раніше науковці систематизували фразеологічний матеріал за тематичним принципом, то сьогодні спостерігаємо тенденцію до його розгляду в системі етнокодів культури (Т. Вільчинська, О. Галинська, О. Пальчевська, І. Чибор та ін.).

Кінець ХХ – початок ХХІ ст. характеризується активізацією наукових зацікавлень українською національно-мовною картиною світу. Дослідження на фразеологічному рівні дасть змогу змодельовати один із її фрагментів, який ще називають «фразеологічною картиною світу», «мовно-фразеологічною картиною світу» (О. Гапченко, В. Кононенко, В. Ужченко).

До традиційних прийомів роботи з фразеологізмами належать ті, що спрямовані на функціональну семантизацію фразеологічних

одиниць і включають прийоми порівняння, зіставлення, етимологічного й стилістичного аналізів, розгорнутий опис, роботу з фразеологічними словниками та деякі інші. Реалізація когнітивно-ономастичного підходу, спрямованого на дослідження особливостей походження й семантики фразеологізмів, відкриває нові аспекти фразеологізації і демонструє специфіку взаємозв'язку психічних функцій етносвідомості та колективного позасвідомого у процесі номінації (В. Іващенко, Л. Мельник, О. Рогач та ін.).

Перспективним напрямком залишається дослідження ролі онімів у складі фразеологічних одиниць, оскільки, як зауважує Н. Венжинович, на основі взаємодії фразеологізму з онімом формується особлива ономастична одиниця, що поєднує у своїй семантиці й виражає в асоціативно-культурному плані ознаки оніма й фразеологізму [2, с. 63].

Безперечно, що поява нових підходів до вивчення фразеологізмів передбачає залучення нових форм, методів, технологій навчання, проте основна мета залишається та ж – досконале знання фразеологічного пласта мови. Процес формування навичок вільного володіння фразеологічними одиницями повинен бути спрямований не стільки на запам'ятовування, скільки на розуміння закономірностей їхнього функціонування, на формування вмінь застосувати їх у процесі спілкування, на встановлення їхньої етнолінгвокультурної природи тощо. Перспективним вважаємо дослідження ефективності вказаних підходів щодо вивчення мовних явищ інших рівнів.

Список використаних джерел

1. Венжинович Н. Фраземи української мови з ономастичним компонентом у лінгвокультурологічному висвітленні. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету*. Серія : Мовознавство. Тернопіль : ТНПУ імені Володимира Гнатюка, 2017. Вип. 1 (27). С. 63–66.
2. Савченко Л. В. Феномен етнокодів духовної культури у фразеології української мови: етимологічний та етнолінгвістичний аспекти. Сімферополь : Доля, 2013. 600 с.
3. Янчук Н. Програма експериментального слова і фразеологізму в аспекті функціонально-комунікативного вивчення мови. *Українська мова і література в школі*. 2004. № 3. С. 14–17.